

УДК 631.173
JEL Classification: Q12

DOI: 10.37332/2309-1533.2019.7-8.8

Свиноус І.В.,
д-р екон. наук, професор, завідувач
кафедри обліку і оподаткування,
Гаврик О.Ю.,
канд. екон. наук, доцент, доцент
кафедри обліку і оподаткування,
Биба В.А.,
канд. екон. наук, асистент кафедри менеджменту,
Білоцерківський національний аграрний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ПІДХОДИ ДО ТЕХНОЛОГІЧНОГО ООНОВЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Svynous I.V.,
dr.sc.(econ.), professor, head at the
department of accounting and taxation;
Havryk O.Yu.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., associate professor
at the department of accounting and taxation;
Byba V.A.,
cand.sc.(econ.), assistant at the department of management,
Bila Tserkva National Agrarian University

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC APPROACHES TO TECHNOLOGICAL UPDATING OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Постановка проблеми. Важливою складовою матеріально-технічної бази (МТБ) сільськогосподарських підприємств є земельні ресурси, які у поєднанні з іншими її складовими, природними умовами, трудовими та матеріально-технічними ресурсами, створюють передумови ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств. Саме тому при розробленні напрямів відтворення матеріально-технічної бази доцільно більш детально обґрунтувати заходи відтворення ґрунтів при їх використанні у сільськогосподарському виробництві.

Земельним ресурсам як специфічному засобу виробництва властива низка характерних особливостей. Зокрема, на відміну від інших засобів виробництва, які в процесі використання зношуються, замінюються новими, технічно більш досконалыми й економічно вигідними, земля є обмеженим ресурсом, але за вмілого обробітку він не погіршується, а поліпшується, що характеризується як зміна родючості.

Відомо, що сільське господарство є одним із секторів економіки, що найбільше впливають на навколишнє природне середовище. Саме тому гнучка адаптація сільськогосподарської діяльності до змін його стану та мінімізація впливу результатів господарювання на стан довкілля потребують розробки дієвих заходів товаровиробниками. Зокрема, це технології Mini-Till та No-Till, раціональне використання інсектицидів, пестицидів і гербіцидів, ведення екологічнобезпечного та органічного виробництва, збереження біорізноманіття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Практика формування та використання елементів МТБ сільськогосподарських підприємств передбачає значний науковий інтерес до питання її розвитку в умовах обмеженості ресурсів і ринкової невизначеності. Питання відтворення й економічного зростання, механізм обігу капіталу досліджували науковці різних зарубіжних шкіл: Дж. Кейнс, Ф. Кене, В. Леонтьєв, Т. Мальтус, К. Маркс, А. Маршалл, Д. Рікардо, П. Самуельсон, А. Сміт, Ж.-Б. Сей, Дж. Стігліц, Д. Хікс, М. Фрідмен, Й. Шумпетер та ін., які заклали основи категорій вартості, додаткового продукту, відтворення.

Фундаментальний внесок у дослідження відтворювальних процесів у сільському господарстві та його матеріально-технічного забезпечення, виявлення особливостей формування й ефективного використання елементів МТБ належить таким науковцям, як: В. Андрійчук, В. Гесць, А. Даниленко, С. Дем'яненко, С. Дусановський, І. Лукінов, Ю. Лупенко, В. Мертенс, О. Могильний, О. Онищенко,

О. Олійник, І. Охріменко, Б. Пасхавер, Г. Підлісецький, М. Пугачов, А. Стельмашук, В. Трегобчук, О. Ульяновченко, О. Шпичак, Г. Черевко, О. Шубравська та інші. Проте, швидкоплинні зміни в організації виробництва сільськогосподарської продукції в корпоративному секторі аграрної економіки вимагають постійного удосконалення організаційних та методичних підходів щодо відтворення матеріально-технічної бази та земельних ресурсів зокрема.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка теоретичних підходів та практичних рекомендацій щодо обґрунтування інструментів удосконалення відтворювальних процесів земельних угідь сільськогосподарськими підприємствами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині в Україні набуває поширення система землеробства No-Till, тобто нульовий обробіток ґрунту. Ця технологія передбачає не лише відмову від оранки, а й покриття поверхні землі шаром подрібнених рослин. Отже, сучасна система землеробства, за якої не проводять оранку, а поверхню землі вкривають шаром спеціально подрібнених залишків рослин – пожнивних решток (мульчею). Оскільки верхній шар ґрунту не пошкоджується, така система землеробства запобігає водній та вітровій ерозії ґрунтів, а також набагато краще зберігає вологу [1].

Зазначимо, що основний принцип No-Till полягає у використанні природних процесів, які відбуваються у ґрунті. Традиційний плужний обробіток – прихильники цієї технології вважають не тільки непотрібним, а й шкідливим. Неоране поле на 1–2 м вглиб пронизане мільярдами капілярів, що залишилися після коренів однорічних рослин або утворилися в результаті життєдіяльності різних організмів. Саме по цих тонких, але глибоких капілярах земля насичується вологою. Взимку волога замерзає і розриває канали, внаслідок чого відбувається природне розпушування і насичення ґрунту киснем.

За традиційної технології обробітку ґрунт готується до сівби за допомогою оранки. Земля обробляється для того, щоб створити насінневе ложе з однорідним ґрунтом, придатним для використання звичайних сівалок. За допомогою оранки в землі перемішуються пожнивні залишки, а поле зачищається від бур'янів. Однак, крім значних витрат часу, праці й ресурсів, механічний обробіток ґрунту призводить до ерозії і деградації ґрунту. Експерти виокремлюють такі головні принципи технології No-Till: забезпечення на території постійного рослинного покриття; мінімальний механічний вплив на ґрунт; адаптовані сівозміни [2]. Означені принципи деталізуються наступним чином: відмова від полицевої оранки, культивування, боронування тощо; відмова від внесення органічних добрив (замість них використовуються рослинні рештки від основних, пожнивних і покривних культур); заборона спалювання рослинних решток; внесення мінеральних добрив і засобів захисту одночасно із сівою польових культур або знаряддями, що не руйнують ґрунт; використання спеціальних сівалок тощо.

Одним із базових наукових положень при нульовому обробітку є обов'язкове використання залишених усіх рослинних решток на поверхні та рівномірне розміщення їх на полі. Для найкращого використання рослинних решток їх необхідно ретельно подрібнити.

Основними перевагами використання нульового обробітку ґрунту вважають: заощадження ресурсів – пального, працезатрат, часу, зниження амортизаційних витрат; зменшення трудомісткості процесу; відновлення та збереження родючого шару ґрунту – зниження або й повне запобігання ерозії ґрунтів; накопичення вологи в ґрунті, що особливо актуально в умовах Степу, й, відповідно, помітне зниження залежності врожаю від погодних умов; збільшення врожайності культур за рахунок вищезазначених факторів.

Як свідчать результати досліджень В. М. Войтовика, який є провідником технології No-Till у Київській області, при її застосуванні спостерігається суттєве підвищення урожайності озимої пшениці в Білоцерківському районі ТОВ «Мрія» (с. Блощинці) порівняно з середнім значенням по району (рис. 1).

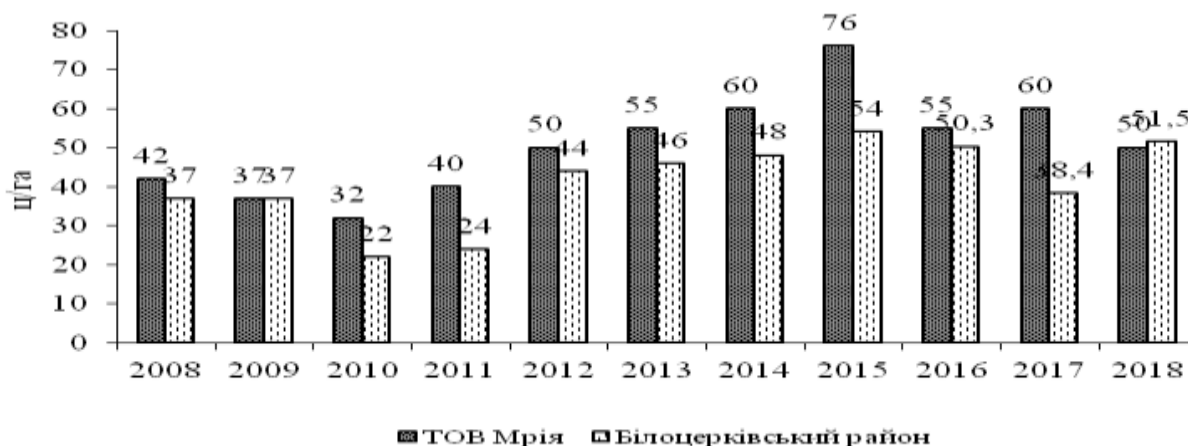

Рис. 1. Динаміка урожайності озимої пшениці у ТОВ «Мрія» та в середньому по Білоцерківському району, ц/га

Джерело: побудовано на основі даних управління агропромислового розвитку Білоцерківської РДА

Дані рис. 1 свідчать, що в перші роки (2008–2009 рр.) рівень урожайності озимої пшениці у ТОВ «Мрія» та в середньому по Білоцерківському району суттєво не відрізнявся. Проте протягом 2011–2017 рр. виявлено суттєву різницю, що свідчить про позитивний вплив технології No-Till на підвищення рівня врожайності. Рівень рентабельності вирощування озимої пшениці у ТОВ «Мрія» становить близько 65%, що забезпечує розширене відтворення виробничої діяльності.

З використанням технології No-Till у досліджуваному господарстві спостерігається позитивна тенденція щодо збільшення вмісту гумусу в ґрунті (рис. 2).

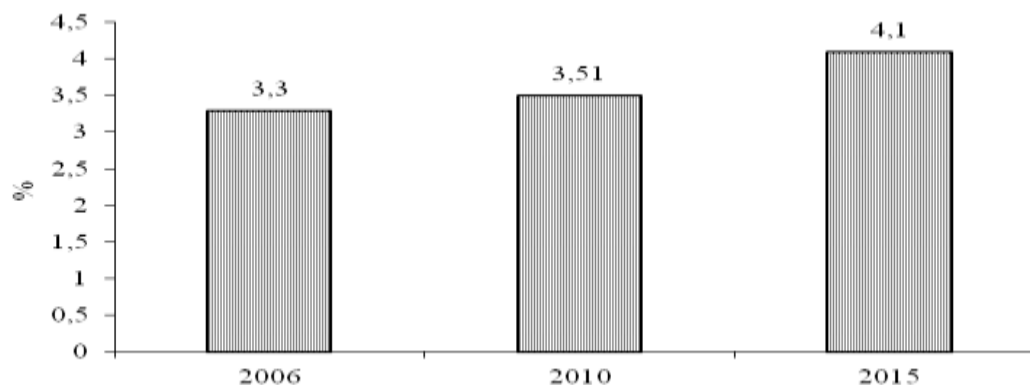

Рис. 2. Динаміка зміни вмісту гумусу в ґрунті сільськогосподарських угідь ТОВ «Мрія», %
 Джерело: побудовано за результатами дослідження Войтовика В. М. [3]

За даними рис. 2 вміст гумусу впродовж 2006–2015 рр. збільшився на 0,8%. Ця обставина свідчить про позитивний вплив використання ресурсозберігаючої технології менеджментом ТОВ «Мрія» та економічної доцільності її перспективного використання сільськогосподарським підприємством. Отже, застосування технології No-Till дасть можливість відновити біорізноманіття у верхньому шарі ґрунту, що сприятиме активізації анаеробних процесів (табл. 1).

Таблиця 1

Щільність особин черв'яків на 1 м²

Населений пункт	Пшениця	Соя	Гречка	Лісосмуга
Матюші	13,58	8,64	4,94	40,74
Терезіне	1,23	14,81	16,05	20,99
Блощинці	66,67	120,99	160,49	132,10
Яблунівка	37,04	30,86	48,15	77,78
Бугаївка	2,47	0,00	30,86	32,10

Джерело: складено за результатами дослідження Войтовика В. М.

Як свідчать результати досліджень В. М. Войтовика, найвищий рівень щільності особин черв'яків спостерігається в с. Блощинці, де розташовані сільськогосподарські угіддя ТОВ «Мрія» [3]. На нашу думку, в перспективі це господарство може запровадити виробництво органічної продукції. Встановлено, що у розвинених країнах, зокрема Канаді, за технологією No-Till обробляється понад 50% земель [4].

Варто відзначити перспективність розвитку нульової технології у степових районах України, які належать до районів із ризиковим землеробством. Збереження вологи в ґрунті є основним завданням у такій кліматичній зоні. Технологія No-Till із застосуванням сівалки «Сіва» СЗМ 3,6 No-Till technology дозволить зберегти наявну у ґрунті вологу, дотримуватись глибини загортання насіння й отримати дружні сходи.

На сьогодні вже визначено недоліки цієї технології. Система нульового обробітку непридатна для надміру зволжених, заболочених ґрунтів. У таких місцях вона може використовуватися лише за умови створення належних дренажних систем. На таких ґрунтах доцільно вести сільське господарство традиційним способом з оранкою або ж вкладати значні кошти в дренаж ґрунтів. Недоліком системи нульового обробітку ґрунту також є її відносна складність та необхідність суворого дотримання агрокультури. Сівозміни, види та норми використання агрохімікатів тощо мають бути підібрані спеціально для конкретного господарства з урахуванням клімату і ґрунтів, наявних у цій місцевості видів бур'янів і шкідників та інших факторів.

Використання ресурсозберігаючих технологій та розвитку органічного землеробства має бути підтримано державними органами.

Узагальнення вищезазначеного дозволило систематизувати основні напрями стимулювання сільськогосподарських товаровиробників до раціонального використання угідь (рис. 3).

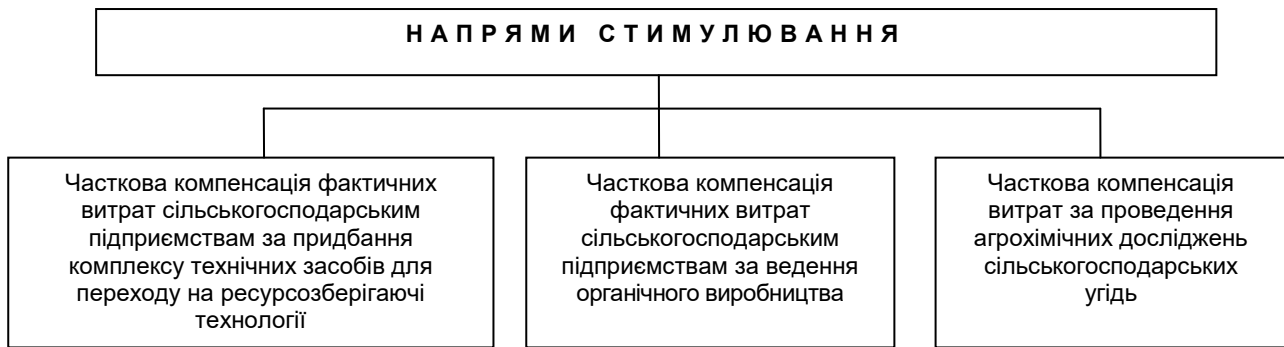

Рис. 3. Пріоритетні напрями стимулювання сільськогосподарських підприємств за раціональне використання угідь

Джерело: розроблено авторами

Вважаємо, що одним з інструментів відтворення сільськогосподарських угідь є організація ефективної системи державної підтримки розвитку органічного землеробства в Україні. Так, з метою стимулювання розвитку органічного виробництва постановою Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2016 р. № 609 було внесено зміни до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. № 1102 [5], та передбачено, що фінансова підтримка надається фермерським господарствам на конкурсних засадах на поворотній основі у розмірі, що не перевищує 500 тис. гривень, для проведення оцінки відповідності виробництва органічної продукції (сировини) із забезпеченням виконання зобов'язання щодо повернення бюджетних коштів.

Також за рівних умов фермерські господарства, які вирішили виробляти органічну продукцію (сировину), матимуть перевагу порівняно з іншими фермерськими господарствами, які претендуватимуть на отримання фінансової підтримки. Це стало першим кроком у наданні державної підтримки виробникам органіки. Перехідний період є найбільш затратним для виробника, який вирішив займатися органічним виробництвом. Адже він вже дотримується всіх правил органічного виробництва, проте ще не може реалізовувати свою продукцію як органічну. Відтак саме на цьому етапі доцільною є підтримка такого фермера, рентабельність продукції якого є ще занадто низькою.

На нашу думку, невиважена державна підтримка органічного виробництва зумовить прояв негативних явищ. Так, у країнах Східної Європи після припинення субсидування органічного сектору з боку ЄС, фермери відразу згортали виробництво за безпечними для довкілля технологіями. Тому державне дотування в цій сфері має бути виваженим та цільовим, наприклад, на сертифікацію, на технології чи на підтримку створення органічного кооперативу із соціальною складовою.

Відповідно постає необхідність охопити програмою державної підтримки товаровиробників сільськогосподарської продукції, а саме – суб'єктів підприємницької діяльності в сфері агробізнесу – виробників органічної продукції та компенсувати їм: витрати на розвиток систем управління органічним виробництвом сільськогосподарської продукції, витрати в перехідний період до органічного виробництва, частково компенсувати витрати на застосування органічних добрив і покращувачів ґрунту, витрати на застосування засобів захисту рослин, витрати на експертизу органічної продукції.

Обґрунтуємо більш детально можливості практичної реалізації напрямів видів державної підтримки. Так, субсидування витрат розвитку систем управління органічним виробництвом сільськогосподарської продукції має на меті часткове відшкодування витрат суб'єктів підприємницької діяльності у сфері агробізнесу, витрат з розвитку систем управління відповідно до одного або кількох стандартів органічного виробництва та сертифікацію на їх відповідність. Запропонована сума коштів, яка виплачується з державного бюджету, – в розмірі 50% нормативних витрат з розвитку системи управління відповідно до вимог органічного стандарту (стандартів) і сертифікації на його (їх) відповідність, включаючи послуги сертифікаційної компанії та консалтингові послуги з розвитку систем управління відповідно до вимог стандартів органічного виробництва сільськогосподарської продукції.

Часткова компенсація витрат в перехідний період до органічного виробництва, яким вважається проміжок часу, протягом якого неорганічна продукція в результаті дотримання правил і вимог законодавства сертифікується як органічна продукція. У цей період виробник не має можливості маркувати свою продукцію як «органічний продукт» і, відповідно, отримувати економічний ефект. Тривалість перехідного періоду залежить від виду діяльності, який підлягає оцінюванню, та підтвердження відповідності. У середньому його тривалість дорівнює 2–3 роки.

Як підтверджує міжнародна практика, в цей період надто важливо підтримувати виробника шляхом субсидування, адже його доходи зменшуватимуться через зниження врожайності. Тому

пропонується в перехідний період ввести субсидування виробництва пріоритетних культур і вартості витрат на обробіток сільськогосподарських культур в захищеному ґрунті в розмірі 10% від вартості фактичного обсягу виробленої продукції.

Компенсація вартості добрив і поліпшувачів ґрунту в органічному виробництві має надаватися за аналогією із субсидування вартості добрив (за винятком органічних), де норми компенсації на добрива розраховувалися в розмірі 30% мінімальної ринкової вартості добрив. При цьому компенсація витрат поширюється на добрива і поліпшувачі ґрунту, що внесені до Списку дозволених речовин в органічному виробництві.

Компенсація витрат на застосування засобів захисту рослин в органічному виробництві має надаватися за аналогією із субсидуванням вартості біоагентів (ентомофагів) і біопрепаратів, призначених для обробки сільськогосподарських культур з метою захисту рослин, де норми субсидій на засобів захисту рослин обчислюються в розмірі 30% мінімальної ринкової їх вартості.

Компенсація витрат на експертизу органічної продукції, зокрема, вартості оцінки стану навколишнього середовища та якості продукції на відповідність параметрам органічного виробництва має дещо складніший механізм. Як доводить міжнародний і вітчизняний досвід, товаровиробники органічної продукції змушені неодноразово робити таку оцінку стану навколишнього середовища та якості продукції. Особливо це питання важливе при експорті органіки. Зокрема, найбільш затребуваними є лабораторні дослідження на виявлення залишків пестицидів. Ці дослідження пропонується субсидувати в розмірі, відповідному половині їх вартості.

Кожен із запропонованих видів субсидій має аналог в чинному законодавстві. Нами ж пропонується розробити окремі «Правила стимулювання органічних виробників», які поряд із субсидуванням та іншими механізмами фінансового стимулювання будуть передбачати і нефінансові механізми регулювання. Реалізація Правил повинна бути підпорядкована застосуванню стимулів та економічних важелів, за допомогою яких можна впливати на інтереси й виробничі показники сільських товаровиробників (субсидії, кредити, інвестиції тощо). Слід зазначити, що державну підтримку зможуть отримати тільки ті виробники, які внесені в Державний реєстр виробників органічної продукції.

Пропонуємо внести в перелік сільськогосподарської техніки, вартість якої підлягає 30% компенсації за рахунок коштів державного бюджету, технічні засоби незалежно від місця їх виробництва та ступеня локалізації. Основною умовою введення їх у перелік є сертифікація відповідно до національного законодавства стосовно органічного виробництва.

Однією із позитивних змін на законодавчому рівні, яка сприятиме підвищенню родючості ґрунту, є прийняття Кабінетом Міністрів України проекту Постанови про внесення змін до Типового договору оренди землі [6]. Передбачено новий механізм управління у сфері використання та охорони земель, збереження й відтворення родючості ґрунтів, а саме: фіксація в договорі оренди показників якісних характеристик ґрунтового покриву земельної ділянки на момент її передачі в оренду; відшкодування орендодавцю-власнику земельної ділянки збитків у разі погіршення якості ґрунтового покриву орендованої земельної ділянки або приведення її у непридатний для використання за цільовим призначенням стан; встановлення строку виплати орендної плати за користування земельною ділянкою та посилення відповідальності у разі її несвоєчасної виплати (штраф, пеня). Проте у цьому нормативному акті не зазначено механізм відшкодування вартості проведення агрохімічних досліджень. На нашу думку, їх вартість повинна бути відшкодована рівномірно і за рахунок коштів орендаря та орендодавця.

Важливим напрямом підвищення родючості ґрунту є боротьба з кислотністю та засоленням. Вапнування як один із видів хімічної меліорації ґрунтів використовується для зниження кислотності земель до нейтрального або близько до нейтрального рівня. Щорічно потребують вапнування 1,35 млн гектарів. Однак, незважаючи на високу екологічну й економічну ефективність вапнування, його обсяги протягом 1990–2015 рр. зменшились із 1564 тис. га до 88,1 тис. гектарів.

За даними ДУ «Держґрунтоохорона», у процесі агрохімічної паспортизації орних земель України було виявлено 3,7 млн га кислих (17%) і 5,1 млн га (24%) лужних ґрунтів. Зазначимо, що Мінагрополітики пропонувало передбачити в Державному бюджеті на 2018 р. видатки за бюджетною програмою 2801170 «Фінансування заходів по захисту, відтворенню та підвищенню родючості ґрунтів» у сумі 350 млн гривень. За рахунок цих коштів планується провести заходи з хімічної меліорації ґрунтів на площі 500 тис. гектарів, із них: вапнування кислих ґрунтів – 350 тис. га; гіпсування солонцевих ґрунтів – 150 тис. га.

Нейтралізація ґрунтового розчину за рахунок хімічної меліорації, за даними наукових установ НАНУ, забезпечує приріст урожаю у перерахунку на зерно в межах 3–3,5 ц/га, або 1200–1400 грн/га [7].

Ураховуючи відчутне зниження внесення у ґрунт органічних добрив до 0,6 т на 1 гектар, у зв'язку із зменшенням поголів'я худоби, щорічні втрати гумусу по Україні досягли 0,6–0,7 т/га [8].

Вартість проведення заходів по захисту, відтворенню та підвищенню родючості ґрунтів на 1 гектарі (за даними ДУ «Інститут охорони ґрунтів») становить у середньому понад 1500 грн/га. Беручи до уваги фінансові можливості сільськогосподарських підприємств у проведенні зазначених заходів та їх важливість для відтворення родючості земельних угідь передбачено розмір компенсації їх вартості

за рахунок Державного бюджету України. Порядком використання коштів передбачається у межах 40–50%, а саме: вапнування ґрунтів у розмірі 700 грн/га; гіпсування – 700 грн/га. Таке співвідношення розміру і вартості проведення зазначених заходів є оптимальним, тому що основною складовою вартості хімічної меліорації є вартість меліорантів (у межах 200 грн/т) та їх транспортування – до 75%, для чого потрібно великі суми коштів до початку проведення робіт.

Отже, Порядком використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансування заходів по захисту, відтворенню та підвищенню родючості ґрунтів у сумі 350 млн гривень, буде спрямовано на проведення вапнування 245 млн гривень, гіпсування ґрунтів – 105 млн гривень.

Економічний ефект від проведення зазначених заходів очікується в межах 650 млн грн у рік, а післядія цих заходів спостерігається протягом 3–5 років. Водночас, подання вищезазначеного бюджетного запиту вже протягом п'яти останніх років не знаходить підтримки у Міністерстві фінансів України, який вважає, що це проблема не загальнодержавна, а товаровиробників, які повинні самостійно вирішувати її за рахунок власних обігових коштів.

На нашу думку, агротехнічні заходи в Україні повинні проводитися на основі їх співфінансування сільськогосподарськими підприємствами, об'єднаними територіальними громадами і державним бюджетом за Державною програмою «Фінансування заходів по захисту, відтворенню та підвищенню родючості ґрунтів» на паритетних засадах. Їх здійснення є обов'язковим до виконання. Контроль за якістю проведення зазначених агротехнічних заходів покладається на екологічну інспекцію.

Висновки з проведеного дослідження. Основними інструментами забезпечення розширеного відтворення родючості сільськогосподарських угідь обґрунтовано повинні стати: впровадження ресурсощадної No-till технології, удосконалення державної підтримки розвитку органічного землеробства, стимулювання сільськогосподарських товаровиробників до використання органічних добрив та розробки регіональної системи відтворення родючості ґрунту.

Важливим чинником, який, хоча й опосередковано впливає на підвищення родючості сільськогосподарських угідь, є поширення знань про сучасні ресурсозберігаючі технології. Із цією метою існує необхідність в активізації діяльності дорадчої служби, яка спільно з науково-дослідними установами та освітніми закладами аграрного профілю мають пропагувати сучасні інноваційні технології вирощування сільськогосподарських культур та ідею ресурсозберігаючого землеробства.

Література

1. Михайлов Ю. No-till: за та проти. *Пропозиція*. 2009. № 5. С. 26-27.
2. Огородничук А. В., Токарчук М. М., Породинський Д. М. В дебрях технологій. Внедрение системы no-till. *Агровісник України*. 2008. № 9. С. 22-23.
3. Драганчук М. Украинский опыт воспроизводства плодородия почвы. *Агроном*. 2017. № 2. URL: <https://agronom.com.ua/myhayl-vojtovyk/> (дата звернення: 28.09.2019).
4. Бек Д. Севообороти в системі No-till. *Агроном*. 2010. № 4. С. 180-185.
5. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам : Постанова Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. № 1102 (у редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 1 березня 2007 р. № 349) (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1102-2004-%D0%BF> (дата звернення: 28.09.2019).
6. Типовий договір оренди землі : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2004 р. № 220 (із змінами). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/890-2017-%D0%BF> (дата звернення: 28.09.2019).
7. Національна доповідь «Про стан родючості ґрунтів України» / редкол. С. А. Балюк та ін. Київ : ТОВ «Вік принт», 2010. 112 с.
8. Шувар І. Про родючість ґрунту треба дбати постійно. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ahronomiia-sohodni/item/188-pro-rodichist-gruntu-treba-dbaty-postiino.html> (дата звернення: 28.09.2019).

References

1. Mykhailov, Yu. (2009), "No-till: pros and cons", *Propozytsiia*, no. 5, pp. 26-27.
2. Ogorodnichuk, A.V., Tokarchuk, M.M. and Porodzinskiy, D.M. (2008), "In the wilds of technology. Implementation of a no-till system", *Ahrovisnyk Ukrainy*, no. 9, pp. 22-23.
3. Draganchuk, M. (2017), "Ukrainian experience of reproduction of soil fertility", *Agronom*, no. 2, available at: <https://agronom.com.ua/myhayl-vojtovyk/> (access date September 28, 2019).
4. Bek, D. (2010), "Crop rotation in the No-till system", *Agronom*, no. 4, pp. 180-185.
5. Cabinet of Ministers of Ukraine (2004), Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine (as amended by the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 1, 2007 no. 349) (as amended) "On approval of the Procedure for using the funds provided for in the state budget to provide support to farms" of August 25, 2004 no. 1102, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1102-2004-%D0%BF> (access date September 28, 2019).

6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2004), Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "Typical land lease agreement" of March 3, 2004 no. 220 (as amended), available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/890-2017-%D0%BF> (access date September 28, 2019).

7. Baliuk, S.A., Medviediev, V.V., Tarariko, O.H. et al. (2010), *Natsionalna dopovid "Pro stan rodiuchosti gruntiv Ukrainy"* [National report "On the state of soil fertility in Ukraine"], TOV "Vik prynt", Kyiv, Ukraine, 112 p.

8. Shuvar, Ivan (2011), "About soil fertility should always take care", available at: <http://agro-business.com.ua/agro/ahronomiia-sohodni/item/188-pro-rodiuchist-gruntu-treba-dbaty-postiino.html> (access date September 28, 2019).

Стаття надійшла до редакції 09.10.2019 р.

УДК 656.07:658
JEL Classification: O18, R40

DOI: 10.37332/2309-1533.2019.7-8.9

Редько В.Є.,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри туристичного бізнесу та гостинності, Дніпровський національний університет ім. О. Гончара
Кердан О.С.,
електромеханік структурного підрозділу «Дніпровська дистанція сигналізації та зв'язку», регіональна філія «Придніпровська залізниця» АТ «Укрзалізниця»,
Кердан В.Ю.,
заступник начальника структурного підрозділу «Дистанція сигналізації та зв'язку Нижньодніпровськ-Вузол», регіональна філія «Придніпровська залізниця» АТ «Укрзалізниця»,

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ОРІЄНТИРІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Redko V.Ye.,
and.sc.(econ.), assoc. prof., associate professor at the department of tourism business and hospitality, O. Honchar Dnipro National University,
Kerdan O.S.,
electrician of the SD "Dnipro Signaling and Communications Distance" of the RB "Dnipro Railway" JSC "Ukrzaliznytsya",
Kerdan V.Yu.,
deputy chief of the SD "Signaling and Communications Distance of Nizhnyodniprovsk-Vuzol" of the RB "Dnipro Railway" JSC "Ukrzaliznytsya"

FORMATION OF STRATEGIC GUIDELINES FOR ACTIVITY OF RAILWAY TRANSPORT ENTERPRISES

Постановка проблеми. В сучасних умовах турбулентності світової економіки суб'єкти підприємництва всіх форм власності і розмірів мають використовувати в своїй діяльності механізми стратегічного планування й контролінгу. Набуття конкурентних переваг вимагає перспективного плану розвитку, виконання якого передбачає наявність оптимального ресурсного забезпечення. Проблеми стратегічної оптимізації ресурсів й прогнозування результатів діяльності гостро стосуються державних підприємств, одним з яких є акціонерне товариство «Українська залізниця» (далі – АТ «Укрзалізниця»). Максимальна економія ресурсів, обґрунтування напрямків технічної, економічної, інноваційної та соціальної стратегій, забезпеченості підрозділів матеріально-технічними ресурсами, прогнозування